

Izrada i ispitivanje pouzdanosti i validnosti upitnika za procenu nivoa straha bolesnika od neželjenih dejstava hemoterapije

Ivana Vasić¹, Slobodan Janković², Marija Jelić³

¹Služba za farmaceutsku zdravstvenu delatnost, Klinički centar Kragujevac, Kragujevac, Srbija

²Univerzitet u Kragujevcu, Fakultet medicinskih nauka, Departman za farmakologiju i toksikologiju, Kragujevac, Srbija

³Služba za farmaceutsku zdravstvenu delatnost, Institut za onkologiju i radiologiju Vojvodine, Sremska Kamenica, Srbija

SAŽETAK

Anksioznost, depresija i strah su najčešći emocionalni problemi kod bolesnika obolelih od karcinoma i bitno ih je na vreme prepoznati. Stavovi bolesnika o neželjenim dejstvima hemoterapije se značajno menjaju poslednjih godina i sve bitniji su psihološki u odnosu na fiziološke efekte same terapije.

Cilj ovog rada bio je da razvije i testira validiran i pouzdan upitnik koji bi sveobuhvatno merio strah bolesnika sa karcinomom od neželjenih dejstava hemoterapije.

Sprovedena je opservaciona studija preseka bazirana na izradi, proveru pouzdanosti i validaciji Upitnika za procenu nivoa straha bolesnika od neželjenih dejstava hemoterapije (USNDH) kod ukupno 208 onkoloških i hematoloških bolesnika u Kliničkom centru Kragujevac i Institutu za onkologiju i radiologiju Vojvodine u Sremskoj Kamenici. Unutrašnja pouzdanost upitnika je procenjena izračunavanjem Kron-bahovog koeficijenta (Cronbach 'salpha) za upitnik u celini, dok je eksterna pouzdanost izračunata Split– Halfmetodom sa približno istim brojem ispitanika. U cilju konvergentne validacije korišćena je Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa-21 (DASS-21), dok je za diskriminantnu validaciju korišćena Kratka skala subjektivnog blagostanja (KSB) na srpskom jeziku.

Kronbahov koeficijent nakon eliminacije određenog broja pitanja iznosio je 0,922. Upitnik je pokazao dobru konstrukciju i homogenost pitanja prilikom nasumičnog deljenja upitnika na dva dela. Eksplorativna faktorska analiza je ukazala na postojanje dva faktora sa jednakim brojem pitanja koja objašnjavaju 61,691% varijansi i to strah od fizioloških efekata same terapije i strah u zavisnosti od psihološko-sociološko-emocionalnog statusa bolesnika, sa približno jednakim procentom varijanse. Na osnovu pozitivnog koeficijenta korelacije krajnje verzije upitnika i skale DASS-21 ($q = 0,595$, $p = 0,000$), dokazana je konvergentna validnost konstrukcije.

USNDH je jednostavan, pouzdan i validan dvofaktorski instrument od 14 pitanja čijom kliničkom upotrebom je moguće identifikovati bolesnike sa povišenim nivoom straha, neposredno pre primene novog ciklusa hemoterapije.

Ključne reči: hemoterapija, neželjeno dejstvo, strah, onkologija, hematologija